

शयनं प्रति अनंतराः आसन्नाः कौसल्यादिव्यतिरिक्ताः प्रत्यबोधयन् प्रतिबोधनोचितमृदुविनीतवचनैः स्पर्शैश्च ॥ १२ ॥ उचितवृत्ताः स्पर्शनादिव्यापारोचिताः किंचिदपि जीवच्छेष्टादि ॥ १३ ॥ स्वप्नशीलज्ञाः स्वप्नभावज्ञाः संचलनाडिषु हृदयकरमूलनाडिषु चेष्टानोपलेभिरे ॥ ततो वेपथुयुक्तराज्ञः प्राणेषु शंकिता आसन् ॥ १४ ॥ प्रति स्रोत इति ॥ स्रोतोभिमुखस्थितवैतसादितृणाग्राणांसदृशं कंठं संचकाशिरे प्रकाशितवंतः प्राप्ता इति यावत् ॥ संदेहमानानां संदिहानानां ॥ १५ ॥ यदा शंकितं पापं मरणं

अथ याः कोशलेंद्रस्य शयनं प्रत्यनंतराः ॥ तास्त्रियस्तु समागम्य भर्तारं प्रत्यबोधयन् ॥ १२ ॥ अथाप्युचितवृत्तास्ता विनयेन नयेन च ॥ नत्यस्य शयनं स्पृष्ट्वा किंचिदप्युपलेभिरे ॥ १३ ॥ ताः स्त्रियः स्वप्नशीलज्ञाश्चेष्टासंचलनाडिषु ॥ तावेपथुपरीताश्च राज्ञः प्राणेषु शंकिताः ॥ १४ ॥ परिस्रोतस्तृणाग्राणांसदृशं संचकाशिरे ॥ अथ संदेहमानानां स्त्रीणां दृष्ट्वा च पार्थिवं ॥ १५ ॥ यत्तदा शंकितं पापं तदा जज्ञे विनिश्चयः ॥ कौसल्या च सुमित्रा च पुत्रशोकपराजिते ॥ १६ ॥ प्रसुप्तेन प्रबुध्येते यथा कालसमन्विते ॥ निष्प्रभासा विवर्णा च सन्नाशोकेन सन्नता ॥ १७ ॥ न व्यराजत कौसल्या तारेवतिमिरावृता ॥ कौसल्यानंतरं राज्ञः सुमित्रा तदनंतरं ॥ १८ ॥ न स्म विभ्राजते देवी शोकाश्रुलुलितानना ॥ ते च दृष्ट्वा तदा सुप्ते उभे देव्यौ च तं नृपं ॥ १९ ॥ सुप्तमेवोद्गतप्राणमंतः पुरमदृश्यत ॥ ततः प्रचुक्रुशुर्दीनाः सस्वरं तावरांगनाः ॥ २० ॥

पूर्वराज्ञेति शेषः ॥ तस्य निश्चयोज्ञे जातः ॥ १६ ॥ यथा कालसमन्विते मृते इव ॥ यद्वाऽयथा कालसमन्विते बद्धीपुरात्रिषु दुःखतो जागरणात् अयथा काले प्रत्युपसि निद्रया समन्विते इत्यर्थः ॥ शोकेन सन्ना उपहता सन्नता सुप्तिवशं संकुचितहस्तपादादिकरणा ॥ १७ ॥ कौसल्येति ॥ अत्र सुप्तेति शेषः ॥ १८ ॥ न विभ्राजते न विशेषेण भ्राजते तत्र हेतुः शोकेत्यादि ॥ ते उभे देव्यौ प्रश्वासादिना सुप्ते दृष्ट्वा नृपंचतं सुप्तमेव संतं तदवस्थायामेवोद्गतप्राणं लक्षणतो दृष्ट्वा सर्वमेवांतः पुरमुद्गतप्राणं तत्कल्पमदृश्यत ॥ अमन्यतेति पाठेन तः पुरं कर्तुं नृपमुद्गतप्राणममन्यतेत्यर्थः ॥ तीर्थस्तु अदृश्यतेत्येतत् परस्परमपश्यदित्यर्थं व्याचष्टे ॥ १९ ॥ २० ॥